

טורי בהרב (פוקרבניק) יהושע (שיקה)
37606

בן פייגה (צפורה) וגרשון-גצל
נולד ב- ט"ז בתשרי תרפ"ה 14.10.1924
התגייס לצה"ל ב- 1946
שרת בגדוד "גדעון" (13)
נפל ב- ג' בתמוז תש"ח 10.7.1948
בקרבות על הגלבוץ.

בהרב (פוקרבניק) יהושע (שיקה).

בנם יחידם של פייגה (ציפורה) וגרשון- נצל. נולד ביום ט"ז בתשרי תרפ"ה 14.10.1924 בעיר ביאליסטוק, פולין. הוא למד ב"הדר" והחל ללמוד בנימנסיה עברית בעירו. בשנת 1935 עלה עם הוריו ואחותו ארצה. המשפחה השתקעה בחיפה ובעיר זו למד יהושע בבית ספר עממי ותיכון. בתקופת הלימודים הצטרף לתנועת "גורדוניה" ובשנת 1942 יצא עם חבריו להכשרה בקבוצת עיינות. עם הגרעין עבר לנווה איתן ומשם- למקום הקבע של קבוצתו חמדיה. בקבוצה עבד בעבודות משק שונות, התמחה כחשמלאי והתגלה בעבודה בכל אחריותו ומסירתו. מנעוריו היה חבר ה"הגנה" בתקופת המאבק לא יכול להמשיך בעבודת משק שקטה ובשנת 1946 התנדב לשרות פעיל ב"הגנה". מטעמה יצא למשך חצי שנה ללמוד עזרה ראשונה בבתי חולים ועם סיום הלימודים מונה לתפקיד חובש פלוגתי בחי"ש ואימן במקצוע זה את אנשי העמק. מיומה הראשון של מלחמת העצמאות נמצא בפעולה, תחילה במטה הפלוגה במעוז חיים ואחר כך צורף לאחד הגדודים שבחטיבת "גולני". כחובש השתתף בכל הקרבות, החל בהגנה על טירת צבי, כיבוש בית שאן, והמערות על בית יוסף, זרעין וג'נין. תמיד עודד את חבריו לקרב, תמיד היה בקו הראשון. עם התחדשות הקרבות בתום ההפוגה הראשונה תקפו כוחות ערביים מקומיים וצבא עיראקי, שהסתייעו בשריוניות ובארטילריה, את הקו שהחזיקו לוחמי "גולני" מצפון לג'נין מול כוחות אויב עדיפים החזיקו הלוחמים במשלטים, ורבים מהם נפגעו ורק עם רדת הלילה נסוגו לקו חדש שיוצב על הגלבוע. בקרב זה היה תפקידו של שיקה קשה, אך הוא מילא אותו ללא רתיעה. חבש, אסף ועודד את הפצועים, ואלה אשר ניצלו מהקרב הקשה הזה מזכירים בהתלהבות את שירותו וגבורתו.

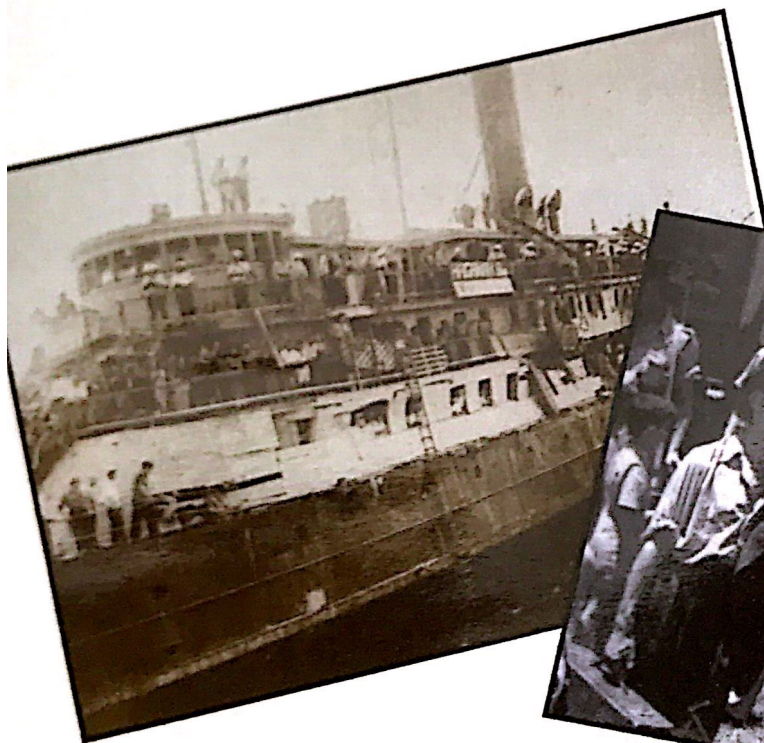
יהושע נפל ביום ג' בתמוז תש"ח 10.7.1948, בשעה שחש להגיש עזרה לחברו שנפצע קשה מצרור כדורים. ביום י"ד באב תש"ח 19.8.1948 הובא יהושע יחד עם חבריו למנוחת עולמים בבית העלמין בחמדיה. זכרו הועלה ב"יד לזכר" בהוצאת קבוצת חמדיה, תש"ט.

"יהי זכרו ברוך"

יְהוֹשׁוּעַ בַּהֲרַב עֲלֵה אֶרֶץ מִפּוֹלִין בשנת 1935 – "העלייה החמישית"

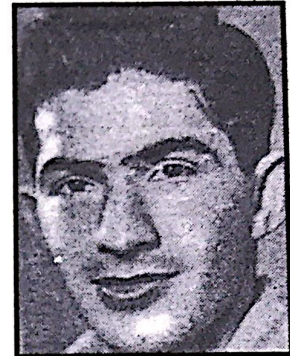
"שנת 1933 היתה מפנה בתולדות הארץ ובתולדות הציונות. משנה זו ואילך התבלט יותר ויותר שארץ זו מסוגלת לקלוט המונים גדולים, שיכולת הקליטה של הארץ מותנית לא רק מהסגולות הפיסיות והגיאוגרפיות של הארץ שהן במהותן תכונות סטטיות, אלא קודם־כל מכוח הדחיפה והיצירה של העם העברי, שהוא כוח דינמי גדל ומתרחב".

(דוד בן־גוריון)

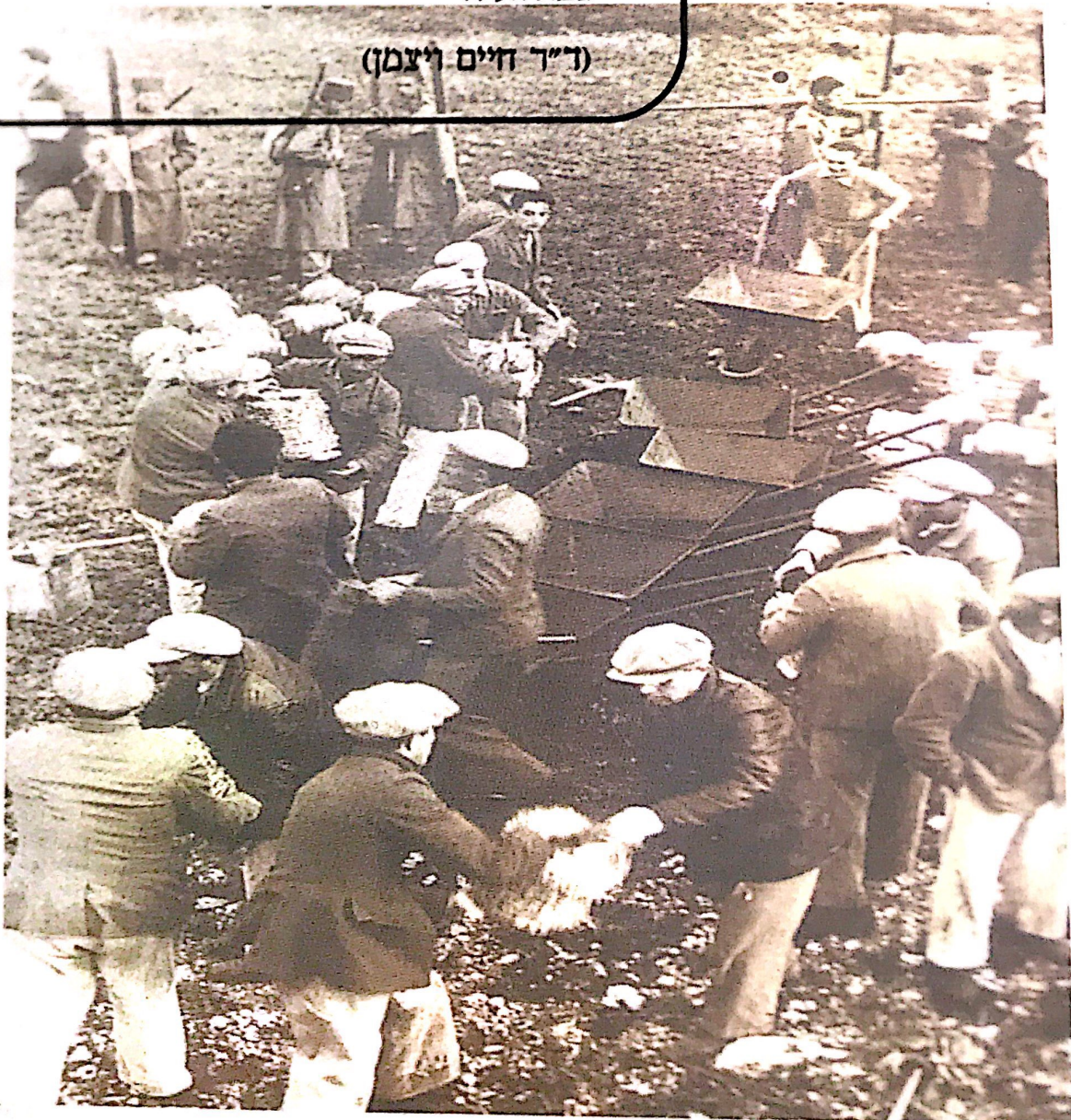

יהושוע השחתף בהכשרה בקבוצת 'עיינות' בשנת 1942 ומשם עבר יהושוע ל'נווה איתן'

"לנו דרוש שארץ ישראל תעמוד ברשות
עצמה, שלא תיבלע במצרים ואף לא
בסוריה. שכל אוצרותיה הטבעיים ינוצלו
להכשרת האדמה, לפיתוחה ולטיובה. על
גבולות הארץ להיקבע כך, שכל טיפת מים
הדרושה להשקיית הקרקע תיזל בתוך
גבולותיה"

(ד"ר חיים ויצמן)

הדרך לצבא אחד - 1948

קיומו של גוף מזוין העומד על הגנתה של מדינה וסדר למרות ממשלתה הוא אחד מסימני ההיכר של אומה ריבונית. לבד מארגון יזמהגנה, שהיה כפוף להגנת הישוב, היו טרם קום המדינה עוד כמה גופים מזוינים מחתרתיים, שלא נשמעו למרות זו. לפיכך טבעי היה שעם כינון מדינת ישראל תחליט הממשלה החוקית על הקמת גוף צבאי אחד ויחיד במדינה, הוא צבא הגנה לישראל. בתוך צבא זה שותף היה גם אורי באום ז"ל.

לוחמי צה"ל הראשונים לאחר איחוד ההגנה והמחתרות - 1948

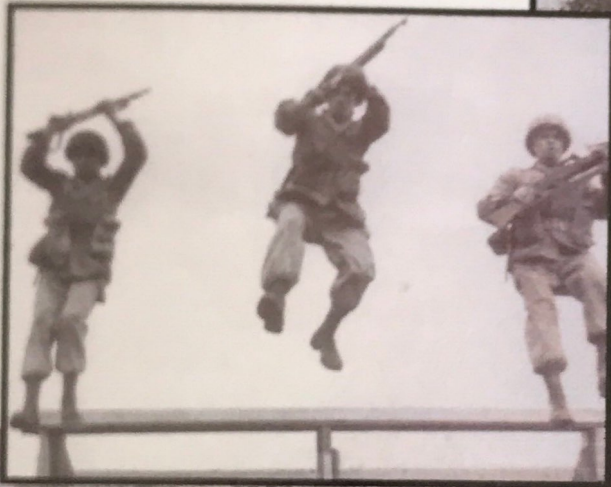
ההרכב האנושי של החטיבה בתחילת דרכה

לוחמים ומפקדים רבים עברו את כור ההיתוך של חטיבת גולני במלחמת העצמאות. אלפים רבים נשאו ונושאים בגאווה את תואר: "דור תש"ח של חטיבת גולני". בגלל מאות החללים ואלפי הלוחמים, אשר שרתו בחטיבת גולני במלחמת השחרור ועברו במסגרת גיוס ויחידותיה את דרך הקרבות הערוכה והעקובה מדם, מהרי הגליל ומשורי העמקים אל ערבות הנגב, בזכותם מן הסתם, נקבע בסתיו 1949, כי חטיבה מס' 1, חטיבת גולני, תישאר בחטיבת חיל רגלים סדירה במערך הסדיר של צה"ל.

אלא שבתוך שלוש שנים, בתקופת פיקודם של דן לנר ז"ל (1950), אברהם יפה ז"ל (1950-1951) ומאיר עמית יבל"א (1951-1952) כמפקדי החטיבה חל מהפך אמיתי בהרכב האנושי של חטיבת גולני. רוב רובם של הלוחמים בגדודים היו חיילים צעירים בני 18-20, בני העלייה ההמונית של ראשית שנות החמישים, וחטיבת גוני קבצה בתוכה עולים חדשים רבים, יוצאי שבעים גלויות, חסרי ניסיון צבאי וקרבי, ו"ירוקים" בצה"ל ובמדינה.

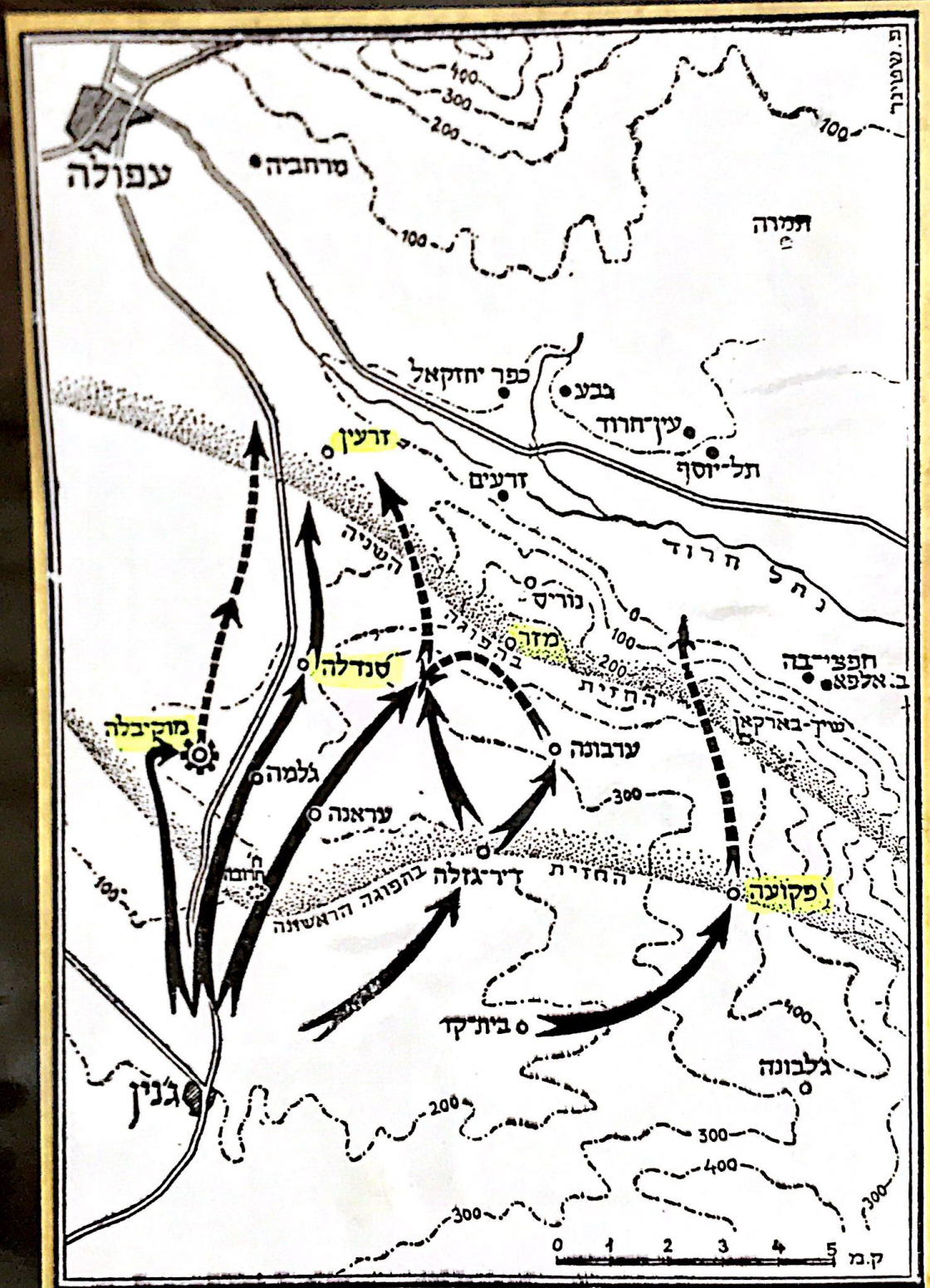

אימונים בראשית החורף

מפת הקרבות בהם השתתף יהושע

קרבת הנסיגה מעמק גנין

הנסיגה מעמק ג'נין

יחידות גרוד 'גדעון', שהחזיקו במערך ג'נין והגלבוץ במשך ימי ההפוגה, והוחלטו ע"י פלוגה מגרוד 'דרור', שתפסה את משלטיהם ובאה במקומם. בהתאם להערכות הכוחות החדשה לקראת התחדשות הקרבות נקבע גרוד כרזרבה חזיתית, והופקע מיסמכותה של החטיבה; וגרוד 'דרור' אחראי היה לגזרה הדרומית של מרחב החטיבה, אנשי 'דרור' עדין לא הספיקו להסתגל למשלטיהם החדשים ולתהות על בעיותיהם ותנאיהם וטרם תסתיים ההפוגה פתחו יחידות מקומיות בהתקפה.

הדבר התחיל בפקועה. הכפר הוחזק ע"י מחלקה אחת, שהגיע אליו בלילה אור ל 9.7.48 עם בוקר, כשיצאה יחידה לתפוס את העמדה שמדרום מערב לכפר, נתקלה בקבוצת ערבים בקרבתה; הללו פתחו באש, אנשינו השיבו לעומתם ונסוגו בחזרה לפנים הכפר. לאחר פקודה חזרו לתפוס את העמדה, ונתברר, כי הערבים לא היו בה. שעתיים ומשהו לאחר מכן התלקטו קבוצות גדולות של ערבים מקומיים בהנהגתם של חיילים עיראקים, הקיפו את הכפר משלושה עברים - מערב, דרום, ומזרח, - המטירו עליו את אשם וחסמו את כל מבואותיו. המחלקה, שהיו בה כ-20 איש, החזיקה מעמד בפני ההתקפות הגשנות של הצרים על הכפר, אע"פ שכבר היו לה כמה נפגעים. מפקד הפלוגה, שהגיעה אותה שעה לכפר במשוריין, קיבל לידו את הפיקוד. המחלקה נחלקה לחוליות בנות 2 - 4 איש, כשכל אחת מהן מגיחה ופורצת במפתיע מעבר אחר של הכפר ומכה בריכוזים הקלושים של האויב הצר, תוך קרב בין בתים והטלת רימונים בקבוצות שנתקלו בהם. לכשנתקלו ביחידות מוגברות, - נסוגו לעבר אחר. בדרך הזו גרמו לאויב אבדות מרבות. לחימה זו בין הבתים נמשכה כ- 5 שעות, התישה את כוחות האנשים, התחמושת החלה לאזול, והכיתור מסביב נהדק. לא היו כל סיכויים לקבל תגבורת, והוחלט לסגת. (...) אבדות המחלקה היו 4 הרוגים וכמה פצועים. היחידה הגיעה לבסיס הגרוד במרחביה ומפקד הפלוגה חזר מייד למוקייבלה.

הפיקוד הגבוה יותר פקד על נסיגה מסנדלה וממחנה-מוקייבלה ויצוב הקו על זרעין ומזאר. על שתי מחלקות בפיקודן של ברשי חוטל לצאת בלילה אל מחנה מוקייבלה ולסייע לנצורים להחלץ. עוד קודם לכן נמסרה מהמטה הודעה אלחוטית עליבך למ"פ במוקייבלה. בלילה יצאה היחידה למוקייבלה, וכשהגיעה למקום, כבר לא נמצאו בו המכותרים. כפי שנתברר אח"כ יצאה היחידה המכותרת מן המחנה כמעט באותה שעה שבה הגיעה התגבורת, אלא שיצאו מן הצד האחר. לאחר מסע-נסיגה בן 5 שעות שפירד את הגוף עוד יותר מן הקרב, הגיעו האנשים עייפית-לאות לזרעין. תגבורת ברשי נסוגה אף היא, לאחר שלא מצאה את המכותרים, וכן אנשי הפלוגה שנשארו בסנדלה. הכוחות הורדו לזרעין להתארגנות מחודשת, והקו נתיצב על מערך לג'ון-עפולה-זרעין-מזאר, כשהוא מתבסס על מערכת ההגנה החבלית, שהותקנה ע"י המהנדסים בעת ההפוגה. ביום הבא, 11.7.48, היה שקט יחסי בגזרת זרעין. פרט להטרדות ארטילריה והפצצות של מטוסים לא אירע כל דבר מיוחד. באחת ההפצצות ניזוקה באופן קל אחת המרגמות הכבדות, שהוצבו מזרחה משלוחת זרעין. האויב ריכו את עיקר התקפתו באותו

פלוגת-ברשי חנתה בזרעין וציפתה להוראות. יצאתי לבדוק את המצב במשלטים הקדומים, כשהגעתי לסנדלה, שבה היו מוצבות מרגמותינו הכבדות, הרעישו רגמינו את מוקייבלה הכפר, שכבר נתפס ע"י הערבים; כשהחלו פגזינו להתפוצץ בין הבתים, מיהרו הללו לברוח מערבה. השתי לערבונה. אותה שעה נכנסו הערבים, תוך יריות ויללות, לדי-גזלה, הרחוקה 2-1½ ק"מ דרומית-מערבית לערבונה. מצאתי את יוסף ואנשיו עוקבים אחר תנועות הערבים. הוריתיו לאבטח את אנפיו וחזרתי לסנדלה לקבוע עם הרגמים חיפוי אשי-מגן לפלוגת יוסף. את המפקד מצאתי במוקייבלה במטה פלוגת "דרור". מחנה-מוקייבלה הורעש הרעשה קשה, ולמטה הגיעה תשדורת מן היחידה, המחזיקה בעראנה ובמשלטים, המבקשת תגבורת מידית, לבל תאלץ לסגת בלחץ הכבד והולך. דרשתי מן המ"פ לפקד על היחידה להחזיק מעמד, כדי שפלוגת ברשי תספיק להגיע ולכבוש בחזרה את ג'למה ומוקייבלה הכפר, ובכך תחלץ את היחידה המתגוננת בעראנה. היה זה דבר שבהכרח כדי ליצב את הקו החדש. כשניסינו לשוב ולהתקשר עם היחידה כדי למסור את ההוראות, — לא הצלחנו בדבר; היחידה כבר נסוגה. הוריתי למ"פ לרכו את אנשיו למחנה מוקייבלה, להתבצר בו ובבית-הספר שמצפון לו. חזרתי לסנדלה. נשלח רץ להועיק מיד את פלוגת ברשי לסנדלה. וכאן החלו המאורעות להתפתח במהירות רבה.

יום על מזאר, מאחר שרכס סנדלה, זה שהוגן ע"י אנשי יוסף ש, ושימש חסימה לדרך מזאר, נכבש ע"י הערבים, — הרי נפתחה הדרך להתקפה ישירה על מזאר. מזאר, אחת מפסגות הגלבע החולשות על העמק המזרחי, היתה עמדת המפתח להגנת כל רכסי הגלבע. המשלט הוחזק ע"י אנשי החי"ם. סידורי הקשר עם המשלט לא היו תקינים ביותר, מה שאקשה לא פעם אחת בלבד על מהלך הפעולות. גם הביצורים היו מונחחים, ולאשמה יחשב לנו שימי ההפוגה לא נוצלו כדי לבצר היטב את המקום, דבר שעלה לנו ביוקר. ביום שנערך הקרב על הרכס הקדומני הועלתה למזאר תגבורת מאנשי המשקים בגושי-חרוד ומבונתי-יריה, למחרת הנסיגה נשלחו מן הגדוד צות נוסף עם מכ"י ומפקד על מנת שיקבלו על עצמם את ארגון המשלט והחזקתו.

גליון ללוהם

ה' באב תשי"ח (13 באוגוסט 1948)

גליון ג'

חוליות בשרשרת

הגידוד מוגנת, הגידוד כובש, הגידוד חודף — כך יסופר על הגידודים. לוחמי הירדן, לוחמי המנדוק, בור בג'רה, כובשי נצרת ועוד ועוד — כך יקרא לגידודים.

היש אמת בכל אלה — יש אמת, אבל לא כל האמת. אין מבטני הגידודים אלא סוף פסוק של פרעה ארובה איני רמיס צהרניה — אל נשבה זאת.

כל החילות: רגלים, תותחנים, מהנדסים, חיל האוויר וכו', וכל אלה מן החיילים, איש איש בתפקידו ועל משמרתו בכל רחבי החזיתות ובעיקרה, הגם חוליות בשרשרת-ברזל על גבולות מדינתנו.

היודע אתה, הלוהם מחטיבת גולני — היכן היא מצוואר? קח מפה, כי כל חייל צריך לקעת לעיין במפה. תמצא את הרי הגלבוע העומדים בשרשרת כחומת מגן על עמק חרוד וישוביו הפורחים. בין משלמי הגלבוע ישנים הם הבולטים ביותר: במזרח שיח' בארקסן מעל בית-אלפא — 500 מ' גבהו והשני במערב, הוא מצוואר מעל קב' זרעים — 400 מ' גבהו. מצוואר הוא כפר קטן הרובץ על משלט זה, אולי היא מרוז הנזכרת ביירת דבורה:

ארוז מרוז, אמר ה', ארוז ארוז יושביה,
כי לא באו לעזרת ה', לעזרת ה' בגבורים. (שופטים ה', כ"ג)

בימי דבורה לא התנדבו תושבי מרוז למלחמת ישראל ויקוללו. עתה ישבו במרומי מרוז אויבינו וצפו פני עמק-חרוד, עורו לטוח את תותחי האויב להחריב את הישוב העמל למרגלות הגלבוע.

רבות נאבקו בלייק-סאקס לשמור את רכס הגלבוע בגבולות מדינת ישראל ואטנם שרשרת הגלבוע הקדמית נכללה בגבולנו, אך מרוז (מצוואר) זרעין — הכפר שבפתח עמק-חרוד, הוא יורעאל הקדומה — אלה הוצאו מגבולותינו. אך בטרם נכנסה ההפוגה הראשונה — נפלו לידינו כל משלמי הנפטי בגלבוע.

כותבים לזכרו

שיקה

דמותך לפני קטן קומה ושוכב גדיל תמיד היית מחייך שבע רצון
מרגיש טוב בין חבריך יהכל היו מחבבים איתך
זיכר אני ערבי ה..קומיזיצים" כאשר היית מחליט לעשות שמח. והיית מהלך
מחדר לחדר. לאסוף קצת סיכר קצה קפה. וטוב היה לשבת אתך בצויתא ולשמוע
מהתלות מפיר תעלילים מימים עברי
ודיקא אתה הצנום יקטן-הקומה היה כך כוח ועוז ללכת בקו האש הראשון
בלי חת. בלי לאבד עשתונותיך הליחמים בטחי כך הפציעים סמכו עליך ייש רצון
עד היום לבלת האמו כאסיו שהרה

יהושע: שיקה בהרב-פודרבינק

נולד בשנת 1924 בפולין. עלה עם משפחתו ארצד בהיותו בן תשע. הצטרף
בנערותו לתנועת "גורדוניה" והיה מחבריה הפעילים בקן חיפה. יצא להכשרה
עבד במשקים שונים עד שהצטרף עם קבוצתו לקב' חמדיה -- באביב שנת 1945
לפי מקצועו -- חשמלאי. ובמקצוע זה עבד אצלנו כל הימים.
בשנת 1946 התגייס באופן פעיל ל הגנה". ונשלח למשך חצי שנה ללמיד
חובשית בבתי-חולים עם חזרתו מקורס זה קיבל עליו תפקיד של חובש פריגתי
בח"ש. היה מאמן בנפת העמק והצליח מאד בתור מדריך
מיום המלחמה הראשון בראשית דצמבר נמצא בשרות פעיל עבד
במטה הפלוגה במעוז יכשנוסד גדיד 13 צורף אליו
השחתה בתורה חובש רחל הקררית שהפלוגה נטלה בהם חלק החל מיכ
ההתקפד על טירת צבי כיבוש בית-שאן מערכת בית-יוסף זרעין וג'נין. שיקה
בקרוב תמיד עם חייד על שפתיי תמיד מעודד את חבריי בקרב תמיד בקו
האש הראשון
בליי הנסיגה מג'נין יצא עם הפלוגה לסנדריה ובקרבת מקום בדרי רמזאר
בגלביע נפל

על במותיך חלל איך נפלו גבורים!?

שיקה — היה גבור. לכם יראה הדבר כשני עולמות הפוכים. שיקה הבחור הצנום והותרן, אשר חיוך של תום ורפוף ריחף תמיד על פניו. שיקה זה — גביר אשר נפל בקרב.

האלו תכונות ליחס? הככה יראה גבורי? איה הגוף המוצק שרירי הברזל? אמנם חסר היה שיקה את הופעת הגבורה. הוא היה נושא הגבירה השניה הגבורה הנפשית, גבורת המסירות; למות מות גבורים ידע.

ילד בן תשע היה כאשר בא לבית הספר. נער צנום וחיוור, אך זוג עינים לו שחורות ולוהטות. וגבות כחומה הגינו על עיניו. קשה היה למזג שתי תכונות מנוגדות אלו: גבות עבותות המטילית יראה, ואת החיוך התמידי שנתן לפניו רכות. שיקה נחרת בלבבי בשני סמלים אלה: גבות עבות — מסירותו לרעיון ועקשנותו באמונתו; חיוך על פניו — טוב לבו וותרנותו.

כאשר נכנס לכיתה ביטא את שמו בצניעות ובטוב לב. שיקה שמי. אמר רשמתי אותו ביומן בשם זה — שיקה.

כולנו היינו מיד חברים טובים לשיקה. מה היה הדבר שככה משך אותנו אליו לאהבו? כל חבר היה נכון ללכת בעדו באש ובמים. זה היה כוח שנבע מתכונות רבות יבעיקר — מישרי מי כמוני מורתו. שתהיתי שנים רבות על קנקנו. ונוכחתי לדעת שהיה בו יושר ללא דופי. לא פעם לקה שיקה בעקב ישרו, אולם לא סטה מדרך זו.

וטוב לבו! טוב לב היה תמיד, לכל אדם, בלי חשבון של כדאי אי לא כדאי. פעם התאונן שנעשה לו אי-צדק, וחברו הציע לו: עליך לפעמים לחדול להיות טוב-לב. שיקה ענה: אינני יכול.

טוב לבו התמזג עם מסירותו לכל תפקיד

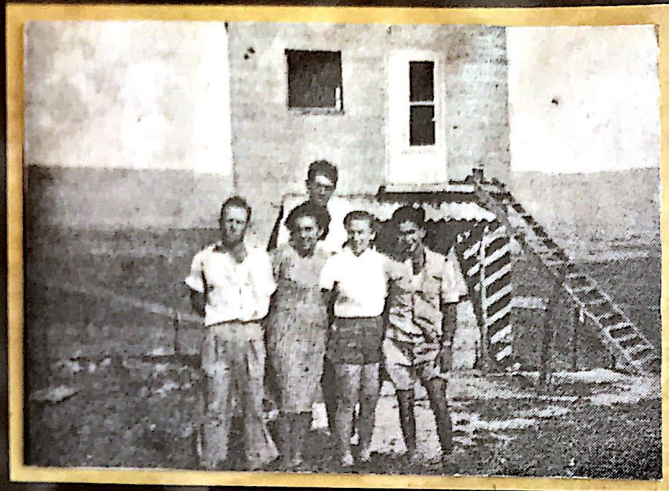
פעם אחת ראיתי אותו מתמרמר. אחד מחבריו עבר מספר פעמים מתנועד לתניעה שיקר אז ילד בן 14 יבשיחד אמר לי איך יהיה הילד הזה נאמן לעמו, אם בכל יום הוא משנה את דעתו

... - התדהמה ביום ההוא כאשר הביא לי חברו את הבשורה האיומה, אותו יום מר ונמהר חברתו לכיתה נפלה בדמעות על ציוארי. שיקה נפל! — יבבה לא שאלתי איך. כי ידעתי - בגבורה נפל שיקה! כך יאה היה לו. לא נטש רעהו בקרב. ידעתי את ידו הרחמניה וחיוכו המרגיע. אלו יכלו לרפא את הנופלים אך כדור העופרת אטום יאינו מפלה בין איש לאיש.

שיקה איננו אולם רוחו הטובה ומסירותו יזכרו לי ולחבריו.

יהיה זכרך ברוך!

תמונות עם המשפחה

לזכר אחי שיקה

שנה חלפה מאז הלכת מאתנו לבלי שוב יותר לעולם.
קשה להשלים עם המציאות המרה. הלב הפצוע מתמרד. אינו רוצה להאמין
כי אמנם לא נראה את שיקה שלנו יותר.
יש והנני נזכרת באותם הימים עת היית בא לחופשה קצרה, ולו גם לכמה
שעות. כמה נעים היה לראותך עם החיוך הרחב והטוב על פניך. כל כך טוב היית.
תמיד מוכן לעזור לזולת בלי שום משוא פנים. היית סמל היושר ותעבת את העול.
אף פעם לא ראיתך מאוכזב, האמנת תמיד בימים שיבואו ובעתיד.
„אל תדאגו — אמרת — יהיה טוב, הכל יהיה בסדר“. בדברים אלה עודדת
אותנו. בטחונך נסך גם בנו בטחון.
אך הדבר ממנו יראנו לא אחר לבוא, וגם כך פגעו כדורי המרצחים. ואתה
כה צעיר לימים. את שנות חייך היפות ביותר נתת על שחרור עמנו ומולדתנו.
שנה עברה מאז אותו יום נורא ועוד הרבה שנים תעבורנה, אך הפצע שבלב
לא יגליד. מיום ליום יתגברו געגועי אליך. לו ניתן לי לראותך רגע קט, שיקה אחי
היקר!

לפני קברך ארכין ראשי אבכה חרש על עלומים שחלפו...
הי זכרך ברוך!

ברכה

לזכרם

ימים עברו מאז קרה הדבר. ועד היום, נדמה, אינך יכול להשלים כי אמנם קרה אותו דבר. טרם השלמת שלא ישובו, שלא תוסיף לראותם, ומן הסתם נקל יותר להאמין ששרויים הם אי בזה, כדרכם ימים ימימה, ולפיכך ישובו...

ערב שבת יהיה, בדרך הטואל ידהר הגי'פ, יעלה תמרות אבק, ובו ישובו גם הם עם כל שאר השבים. פשוט כל כך לרצות דוקא כך.

כולנו צעירים, ועוד ארוכה לפנינו הדרך ורב המעשה שיש לעשותו. כולנו צעירים ולא הסכנו עם המות וארחו.

גי'פ מאובק יבוא הביתה, ובו חיילים מאובקים גם הם, מיוגעים ומיוזעים. מראה פנים משונה להם בשל קסדת הפלדה והמשקפים. לא תכיר מי ומי הבאים, — עד שיסירו הקסדה מראשם, ישטפו פניהם מאבק, — והרי הם לפניך הפנים המחייכים המוכרים. שניהם היו טובים ואהובים, אוהבי לחיך.

הלב היה חרד כאשר רעמו תותחים בגלבו. שנים-שלושה-ארבעה ימים לא נראה איש. ואחר במפתיע באו כולם. היתה הפוגה.

„גי'פן שלנו — אמרו — נצחנו!“ וטוב בליל שבת שכזה לשבת אל הדשא, להתפרקד ולהקשיב לציזבאת. ונקל אז מאד לספר על שריקה של פגזי תותחים בני עשרים וחמש ליטראות, על זמזום כזמזום הדבורים של כדורי מקלעים. „אין דבר — הם אומרים — אפשר להתרגל“.

והמלחמה, נדמה, יותר משיש בה רצינות הריהי משחק של ילדים במלחמה. מנחם ושיקה. הדם נרוה בגלבו. זה ההר שידע מפלות ותבוסה בתולדות ישראל. שניהם נפלו כאשר חשו להושיט עזרה לפצוע. ישנה משמעות סמלית לתבוסה אשר כזו.

מנחמה. תמיד תיזכר בינינו כבחור טוב ומסור ושקט. הקבוצה הטילה עליך כל תפקיד אחראי וידעת למלאו בפשטות ובנאמנות. מתפקיד לתפקיד, מרכז עבודה, מא"ז, חבר מזכירות. תמיד היה עליך לשאת ולתת עם אנשים, וידעת לעמוד בהצלחה בתפקיד קשה זה, בלי לעורר נגדך טרזניה. שנים הרבה נשאת בעול, היית נכון בעצמך לשאת כל טרדה יומיומית שבהם נבחן אצלנו האדם. אם זה, למשל, לפרק מטען של אוטו בשעת ערב מאוחרת, אחרי המקלחת, ואם לצאת למארבים ולקראת סכנה... תמיד יצאת ראשון ושימשת מופת.

אזכרך מימי דגניה, שקט היית, וממלא עבודתך בנאמנות, כאחד הותיקים. ויותר מאוחר, בשנה לפני המלחמה, כאשר היינו בלילות הזלכים להוציא „סליקים“ מתוך האדמה. כל רובה שהיה מוצא מתוך האדמה, היינו נושאים אותו בדחילו על כפיים כתינוק...

בימי המלחמה לא ניתן לך לשקוט. מאמן ערב ויום, אחראי לכל יציאה מסוכנת בלילה. הדרך בהכרח הובילתך לצבא. לא היית איש צבא לפי אפיך, אולם לא נרתעת מפני הסכנות, בזה לפחדנים.

ואתה, שיקה! מה לספר עליך? עליו כל כך היית תמיד, קונדס וטוב לב. חיות רבה כל כך היתה באברייך, שקשה, קשה עד מאד להאמין כי דוקא דרכך פנתה ללכת בדרך כל-חי. חביב היית וכולם חיבבוך.

בימים שלפני המלחמה למדת חובשות בבתי-חולים והכשרת את עצמך לשמש בתור חובש פלוגתי. קטן קומה היית. אבל כוחך ומרצך רבים היו.

קצרים מאד היו הימים, הם מיהרו לחלוף — והנה תמו.

„הנה תמו יום קרב וערבו / המלא זעקת מנוסה / עת המלך נפל על חרבו / וגלבו ע לבש תבוסה“.

חמישה-עשר בחורים נפלו בשבת השחורה בקרבות על משלטי „מוקיבלה“, „סנדלה“ ו„פקועה“. שיקה ומנחם גם הם עם הנופלים. אכן יקר היה מחיר הקרב הזה. כל אחד מהם הקריב את חייו אשר גלום היה בהם רצון חיים, מאויים, אהבת-הנה לפני מנחם, זה אשר טוב לבו שפע והשפיע על כל סובביו. זה ההגיון

הבריא, הפשטות, — הוא העביר תכונות אלו מחייו האזרחיים לחיי הצבא. תכונתו הראשונה הפכה אותו למפקד אהוב, אשר שכנע את אנשיו לא בפקודה היבשה, אלא בדוגמתו האישית; היה בתוכו משהו אשר כבש את לב פיקודיו. שיקוליו הטקטיים הפתיעו לעתים, כי לא ידע את הדרך העקלקלת... שיקה: כולנו הופתענו לטובה לשמע הידיעות כי שיקה, לאחר הקורס המיוחד, עולה ומצליח בעבודה מעשית, בהעברת ידיעותיו לזולת. בקרבות התגלה לעינינו. את העבודה המקצועית כחובש אין ספק שידע, אולם היה בו דבר נוסף ומכריע: הוא החדיר לאנשים שטיפל בהם הרגשת בטחון, ואותה הרגשה עברה וחדרה לכל היחידה. ידעו הלוחמים שידיים נאמנות יטפלו בהם. אין חשש שמא יעלם מעיניו פצוע, שמא ישאר בשדה.

בקרבות לכיבוש ג'נין, עמדה לפנינו עמדה עיראקית ששימשה עמדת תצפית לתותחנים. פגזי התותחים הרגו ופצעו מתוכנו אנשים. היה חשש שכל הפלוגה תתפורר, הן מבחינת מספר הפצועים והן בשל הרוח המדוכאת. בעת צעקות הפצועים הגיע לאזני קולו המרגיע של שיקה, אשר ברגע מכריע זה ריכז את כל הפצועים, חבשם, נתן פקודות ברורות ומשכנעות, ואפילו מפקד מחלקה שאבדו עשתונותיו קיבל את מרותו. הפצועים הוצאו משדה הקרב, יזה עודד את האנשים ונתן לנו אפשרות לכבוש עמדת התצפית שבה ריכז האויב את מרבית כוח אשו. ולשם מה באו הדברים? ללמד מהי אחוות לוחמים. אחווה נגון זו החדירו בנו שיקה ומנחם.

הקרב האחרון. זה קרב שמותר לאמר עליו: נעשתה בו נסיגה לשם התקדמות. בתכנון הכללי נאמר: אנו מוציאים את כל הכוחות מגזרה זו, על מנת לרכז את הכוח המכסימלי לפעולה שהוכיחה את הצלחתה.

בגזרה זו עליכם להשהות את האויב כמה שאפשר ולהעסיק יחידות גדולות זוך נסיגה לקו הגנה מוכן.

הדברים נעשו כפי שתוכננו. הכוח העיראקי שרוכז היה חזק וסיכן בעצמתו את העמק. עמידתה של פלוגה ד' השהתה את האויב. יום שלם עמדו האנשים מול הסתערויות, הדפו אותן ושברו את ההתקפה. עד שהצליח האויב להעריך שנית, כבר מצא אותנו מבוססים בעמדותינו.

אפשר לנו להגדיר: בקרב זה נמנעה סכנה גדולה מעמק יזרעאל.

מתוך מכתביו

שלום זאב.

חזרתי מהקורס וקיבלתי את מכתבך. תשמח אם אספר לך שאחותי התחתנה. שמחתי
מאד לשמוע כי מצאת את אמך ויהיה לך קשר עמה...
אחרי הקורס אני מרגיש את עצמי בטוח ביכלתי להגיש עזרה לפצועים...
ברפת פרצה מחלת הפה והטלפים ואנחנו מפרידים יום יום את החלב בבית ושולחים
את השמנת לחיפה. ודאי שמעת כבר על תעשית השטיחים שלנו? עובדים בזה שני אנשים
ואנו מייצרים כריות ושטיחים.
עזבו אותנו כמה חברים. ביניהם גם נ. (זיסלה) ואמנון. נ. לא חפצה לצאת לעבודת
חוץ אחרי שהתחתנה ובגלל זה עזבה אותנו. אינני מצטער, מפני שחברים כאלו מחפשים רק
את הנוחיות שלהם, ואין להם מקום אצלנו. — — —

שיקה

18.3.46

שלום לך, ז.

במכתב זה אשלח לך משהו מיוחד במינו — על רשמי מביריה.
ביום רביעי יצאנו לעליה לתל-חי, אבל לא הגענו לשם כי עלינו לביריה, להקימה
מחדש אחרי שהצבא אסר את אנשי המקום. הגענו לראש פינה ובדרך-לא-דרך עלינו כאלף
איש לביריה. הקימונו את הנקודה כ־600 מטר מן המקום שבו יושב הצבא. כל הלילה ירד
גשם והיה קר, אבל לא שמנו לב והמשכנו בהקמת הנקודה. הקמנו חומת אבנים ובתוכה
סוכות ואהלים. ירדנו למחרת כדי להמשיך לתל-חי, ורק 200 איש נשארו לשמור... בראש
פינה הודיעו לנו כי הצבא עלה שוב לנקודה והרסה. לא התיאשנו. עלינו בפעם שניה,
וכל איש לקח אתו מחצלת נוסף למשאו הרגיל. בדרך ירד ברד וגשם אבל אנחנו המשכנו
בעליה. עלינו בשביל צר ומסוכן. נכנסנו למקום מחדש ובמרץ מכופל החילונו לבנות...
כי ביריה שלנו ולא יזיונו ממנה. עבדנו כל הלילה ובינתיים הקיף אותנו הצבא בשרשרת.
אנשי צפת העבירו לנו בלילה אוכל ע"י חמורים. בשבת התיר הרב לאפות לחם עבור אנשי
ביריה הנצורה.

שהינו שם עד יום ראשון בצהרים, ואז הודיעו לנו כי ביריה תהיה שלנו. באותו
מעמד שרנו שירת „התקוה“ אדירה והתפורנו למקומותינו.
ביריה היתה לנו סמל לאחדות העם. — — —

שלום רב,

שיקה

10.1.46

שלום רב לך, זאב,

זכיתי סוף סוף לקבל ממך מכתב, ואני כועס עליך שלא כתבת זמן רב. יצאתי לקורס לעזרה ראשונה, ואחרי שחזרתי מצאתי את מכתבך.

היה לנו קורס יפה מאד. ראשית, בסביבה נהדרת, סביבת נהלל. למדנו שם הרבה ויצאתי מקורס זה כחובש. באתי הביתה ואני שומר בבריכות, אולם לא על הדגים, כי אם על הטרקטורים. אני מבלה את זמני באהל וקורא ספרים או כותב מכתבים. אתה שואל לנשמע אצלנו... היתה לנו קטטה עם ערביי חמדיה בגלל שטח אדמה. יצאנו לשטח זה לזרוע אותו, ואז התאספנו כל ערביי הכפר וניסו לגרש אותנו. הדבר הגיע למכות וכמובן שגם אני לא טמנתי ידי והרבצתי. עוד לא הרבצתי אף פעם הרבה כל כך. אבל אחרי זה שכבתי במיטה 5 ימים. את מ. לקחו לבית החולים והיו לנו מלבדו עוד 5 פצועים. העזרה הגיעה במאוחר, והסוף שלקחו את כולנו למשטרה...

כתבת לי שאתה רוצה לשלוח לי איזה חפץ חשמלי. אינני יודע באמת מה לבקש. יש חברים המציעים לי פלטה חשמלית או רדיו פיליפס... אבל אני מוותר ומבקש ממך לשלוח לי מכתבים. אם תוכל לשלוח משהו זול ויפה ושימושי, אסכים. אבל לא רדיו, אינני סובל את המכשיר הזה ויש לנו די ממין כזה בקבוצה.

ד"ש שלום מהורי ומברכה

שיקה

6.5.46

שלום לך, ז.

— — — אני קורא עכשיו את הספר "תמונת דוריאן גריי", כי בשבוע שעבר הייתי בחיפה וראיתי את הסרט הזה. הפעם ביליתי בחיפה יפה. באתי ביום ששי והלכתי לקופת הקולנוע לקנות כרטיס. כאשר עמדתי בתור, ניגשה אלי בחורה וביקשה ממני לקנות לה כרטיס אחד. לא סרבת. בשעת ההצגה ישבנו סמוכים ואח"כ ליוויתיה הביתה. נפגשנו למחרת שוב... היא באמת בחורה נחמדה ואני הצטערתי שהיא לא חברה בחמדיה. כיון שהיא גם פיקחית וטובה! הבטיחה לבוא לבקרני, אולם אינני מאמין. היא שללה כל כך את חיי הקיבוץ, ואמרה שטויות כאלו שפשוט רציתי להרביץ לה. אבל נשלח לה — מפני שהיא נחמדה.

חזרתי הביתה שמח מפני שביליתי יפה בעיר. — — —

שיקה

ידענו לחפור גומה לשתיל ונטע רכים
יקלטו באדמה ויכו שרשים,
למען ישגשגו, יפרחו ויפרו;

ידענו לחפור תעלות השקאה להזרים בהן המים
לרוות צמאון שדה וגן וכל צמת,
למען יניבו בר ופרי;

ידענו לחפור בורות להניח בהם יסודות לבנין,
להקים עליהם בית, סככה ומפעל,
למען יבנה משקנו;

ידענו לחפור תעלות קשר ומגן, מקלטים ועמדות,
לחסות בתוכם מפני אש הצר,
למען נגן על ביתנו;

ועתה ידענו לחפור קברים, לכרות בור להטמין בו חבר
למען סתום הגולל על גופת
ידיד ורע שנפל בקרב.

על רכס גבעה הצופה מול הגלבוע, שעל פסגותיו נפלו השנים — נכרה קברם.
נכס חדש נוצר לנו, נכס המקשרנו שבעתים למקום ואשר לו נשבענו אמונים.

יהודה סלע

(עם כרית שני הקברים הראשונים, 22.8.48)